

Краса, що не рятує
Павліна Пулу

Надька-Верона – жінка надзвичайної вроди. І своєю красою вона все життя майстерно користувалася, граючи чоловіками та зіштовхуючи їх, наче півнів у півнячих боях. Але чи гарантує ця врода щастя, якщо за нею нема нічого, що надає сенс існуванню людини? Бо коли краса помарніє – що залишиться?...

Павліна Пулу

Краса, що не рятує

Дипломант Міжнародного літературного конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

«Коронація Слова» створює для вас нову хвилю української літератури – яскраву, різножанрову, захоплюючу, – яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

Тетяна та Юрій Логуші,
засновники проекту

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки бренда найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу – сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно і театр обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок –

наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру – якісними українськими фільмами й п'єсами.

koronatsiya.com

Передмова

Півнячі бої

Чи ви бачили колись, як б'ються півні? Видовище криваве, безжальне і красиве, як саме буття. Квінтесенція сили та значущості, перемоги над обставинами, над суперником і над собою. Утім, півні, звісно, далекі від таких філософських роздумів. А люди? Що спонукає їх до борні? Чи завжди лише безвихідь і прагнення вижити за будь-яку ціну, намір всюди та у всьому довести свою першість або, може, інстинкт? Отой давній інстинкт завойовника, володаря, пана, що час від часу озивається в кожному з нас і вкрадливо, але рішуче нагадує: «Або ти володієш, або підкоряєшся. Третього не дано»?

Утім, безперечно, боротьба буває різною. І відповідь на питання «За що і заради чого боротися?» зовсім не така очевидна, як здається на перший погляд. Деколи її, цієї відповіді, можна не зауважити взагалі. Та чи її відсутність позбавляє боротьбу сенсу? Ні. СENS будь-чому – діям, рухам, почуттям – незмінно надає сама людина.

У романі «Краса, що не рятує» майже немає позитивних героїв. «“Чому героїня неодмінно має бути позитивна?” – думала Надька». А й справді, чому? Чіткий безапеляційний поділ на чорне і біле, на своїх і чужих, на відданих друзів і зловмисних ворогів часто зустрічається в літературі і вкрай рідко – в реальному житті. А твір Павліни Пулу – це анатомічний атлас життя. Атлас, написаний дивовижно гарною, чистою та образною мовою, розтин особистостей, яким неможливо не замилюватися, дзеркало реальності, зіткане із напрочуд точних спостережень і соковитих, влучних порівнянь. Тло роману – це наше з вами існування, знайоме, впізнаване, близьке й від того – страшне.

Жінка, хто користується вродою, вправно і не роздумуючи, як чоловіки – силою та розумом, яка вона? Погана? Та невже? А що, як інакше вона не вміє? Що, як «жіночність» – це риса коханих, а її не кохали? Що, як єдиною мрією, яка збулася, стали для неї, дивовижної красуні, запаси колгот зі стрілками, а на решту мрій просто забракло сміливості? І романтичне прізвисько Верона, що миттю викликає асоціацію з «Ромео та Джульєттою», має вельми трагічне походження? І що, як розбите з юності серце, замулене стражданнями, випробуваннями та жагою невіданого щастя, зберігає на своєму дні справжню любов та пам'ять про полонез Огінського посеред блискучого сибірського неба?

Коли жінка певна, що краса – це єдине, що цікавить у ній світ, боротьба за вроду стає фанатичною. Але... чия вина?

А маленький хлопчик, котрий виріс і перетворився на великого негідника... як щодо нього? Що зробило його таким? Так, читач може зітхнути: «Знову! Ніби тяжке дитинство все виправдовує!» Ні. Але діти негідниками не народжуються. Ними стають через брак уваги з боку батьків, через вічні безглузді війни всередині родини, через шалених бабусь, котрі муштрують онуків не згірше армійських сержантів і плекають у них жорстокість, чомусь плутаючи її із силою волі.

Усіх монстрів ми створюємо власноруч. Неприємно, але факт. Як і те, що між любов'ю, одержимістю та ненавистю часто немає жодної різниці, жодної найтоншої межі.

Я не буду переповідати сюжетні колізії «Краси, що не рятує», це зайве. Хтось назве твір «побутовим» романом – можливо. Та, як на мене, він значно глибший і цікавіший за це просте визначення. Якщо ви любите романи, як життя, якщо вам кортить прочитати щось щире, справжнє, буденне і страшне, красиве і жахливе водночас, ще й довершено написане – я вас вітаю. Ви знайшли «свій» твір.

І до речі, а чи знаєте ви, чому б'ються півні?

Наталка Шевченко

Два Ромео

Надька любила дивитись, як б'ються півні – дзьоб до дзьоба, голова до голови, пристрасні, гребені червоні, у-у-ух, які шалені, скільки динаміки, енергії, нервів, руху... Таких півнів у своєму житті вона зазвичай зводила, щоб побилися за неї, бажано до крові... Анатолій Лук'янович Шистачок, її вінчаний чоловік, і доктор Бау, вже старший мужчина із сивими бачками, що смішно ворушилися, коли він жував, із солодким зеленкуватим поглядом, який щоразу при зустрічі занурювався їй у декольте, пірнав, наче вправний плавець, у біле пудингове тісто грудей, – вона крутила ним як заманеться. А гарна ж, можна і покрутити... Доктор Бау в цей момент млосоно потягувався, розкурював цигарку і казав:

– Мила ви моя Вероно, якби мені таку даму серця, то я би щодня вбивав для неї мамонта і норку – щоб мала, що їсти і у що вбирати таке розкішне тіло.

У відповідь Надька сміялася своїм сріблястим сміхом, сміх мелодійно переходив у гортанне муркотання, і вона ніжно, пальчиком, смикала доктора Бау за борідку, яка приховувала його подвійне підборіддя, робила трохи схожим на вождя революції, а трохи – на старого задерикуватого цапа. Іноді Надька дозволяла йому платити, себто доплачувати, – за свої покупки. Одного разу він доплатив за духи, про які мріяла кілька років, а для їхньої родини вони були занадто дорогі. Доплатив за комбінацію, за панчохи, за туфлі. Винагородою за таку щедрість стала сама Надька – у комбінації, панчохах, туфлях. Винагороду свою вона вирішила піднести докторові Бау саме тоді, коли вдома був Толічка.

Толічка саме грав із доктором Бау в шахи і програвав уже третю партію, тому нерви у нього напружились, як кігті у роздратованого кота. Йому хотілося набити доктора по голові шахівницею і запхати йому в рота свою чорну королеву, яку щойно прибрала з поля біла тура, аж раптом із горнятками кави на таці з'являється його Надька-Верона – на височезних підборах, у панчохах і комбінації. Ласкаво усміхається, наче нічого й не сталося, гострі від збудження соски пробивають тонку тканину рожевої білизни, із-під нейлону просвічують передчасно набряклі на ногах вени, чорне волосся блищить рівнесенькими кучерями на голові, а погляд доктора Бау потопає в її глибокому декольте, і безнадійно-відсторонена усмішка старечого збудження, жовта, довга, кінська усмішка, займається на його обличчі.

«Розумниця, – думає Толічка, – хоч щось зробила правильно. Тепер я виграю на одному подиху». І справді Толічка виграє. Його пішак досягає протилежного краю шахівниці, білий король, збитий із ніг новонародженою чорною королевою, падає, і доктор Бау розгублено повторює:

– Не може бути, не може бути, я ж вигравав...

Він нервово облизує губи – колишній чемпіон із шахів, – поплескує себе долонями по підборідді, а потім махає рукою – та нехай, Верона варта не однієї такої партії. І сідає за стіл біля неї. Ліктем випадково торкається до грудей, пояснюючи дію кофеїну на людський організм, коліном – до ноги, під столом наступає на туфлю і, вдихаючи запах «Шанель № 5», гучно сопе їй під вухом. Надька – вона ж політик у цій справі, вона ж фахівець у півнячих боях – солодко вигинається над столом, щоб її драглисті мармеладові груди лягли двома суничними галяретками на скатертину, і, не відводячи погляду від Толічки, свого синього слизького холодного погляду, облизуючи губи від спраги, бо їй аж гаряче стало від своєї безсоромності, відсуває долонею лікоть доктора Бау:

– Обережно, – каже, – ви мене ліктем товчете у груди. Вони ж ніжні, їм боляче. І ногу заберіть із моєї туфлі – у вас ноги як костилі.

Доктор Бау ховає руку під стіл, і його пальці повзуть внутрішньою частиною нейлонового стегна.

– Які ти, Надько, тістечка спекла, просто смакота, не відірватися, – каже Толічка.

Його губи в крихтах і варенні, а руки спокійнісінько лежать на столі, наче все так і має бути, і ці сумирні руки своєю пасивністю деруть Надьчине серце колючим дротом, бо чого це він не ревнує, треба ж ревнувати таку гарну жінку, а не тістечка їсти.

«Ну, Толічко, зараз ти в мене закукурікаєш», – думає роздратована Надька, бо якщо вона запланувала півнячі бої, то вони таки відбудуться, і ніхто її життєвого розкладу не змінить. Вона знову вигинається, тільки вже не над столом, а на спинку крісла, опускає повіки, робить дуже задоволене обличчя, а потім, наче її совість замучила від таких розкошів, різко запитує у доктора:

– Що ви там шукаєте? Може, щось загубили?

Жовті вуста Марка Альфредовича Бау майже торкаються до її вуха, ласолюбний погляд солодко спочиває на грудях, а рука й далі намагає оте, загублене.

– Вас загубив, мила моя Вероно, кого ж іще, як не вас? – шепоче він жінці.

– Ти дивися, тісто аж у роті тане, солодке, ніжне... Що ти туди додаєш? Докторе Бау, зробіть аналізи цього тіста, бо у нього мусить бути якесь чар-зілля підмішане. Нереально смачно, – Толічка наче нічого і не помічає.

Надька обмірковує ситуацію – може, розлюбив, може, істерику закатати, що честь своєї жінки не захищає, а їсть, як борсук, коли в нього на очах Верону, красуню, звабницю, так просто відбиває старий доктор Бау? І цієї миті лунає дзвінок у двері. Надька вивільняється з остогидлих докторських обіймів. Єдине, чого вона хотіла досягти цим фліртом, виявилось недосяжним, тож можна тепер бути різкою, поганою і відшити старого так, щоб і ноги його на порозі більше не було. Толічка пожвавлюється, витирає крихти з губ, причісує масними від тістечка пальцями волосся, щоб не куйовдилось. Доктор Бау згасає – він розуміє, що сьогодні вже не буде такої бажаної миті близькості з цією жінкою, то й сидіти тут нічого. Та до них приходить гостя – Марічка, і все змінюється.

Вона теж із України, як і Толічка з Надькою. Марічка старша за Надьку на сімнадцять років, а за Толічку – на сім. Вона самотня, розлучена, дуже добра жінка. Навчила Надьку пекти печиво, вивела Толічку пляму з піджака краще, ніж у будь-якій хімчистці. Чуйна, завжди вислухає, зрозуміє, усміхнеться. Марічку всі люблять, і доктор Бау – теж, бо вона ніжно його запевняє, що він не старий, а зрілий, не підтоптаний, а підкований, не здохлий кнур, а стріляний горобець, і вік для нього лише додаткова прикраса. Надька їй співчуває, адже бути розлученою – це таке приниження, приниження з усіх принижень, і водночас поважає – Марічка вміє робити завивку краще, ніж у будь-якій перукарні, рівнесьенько, ніжно... Уміє пофарбувати волосся у чорний колір, хоча собі не фарбує, а носить довгу сиву, зовсім не

модну косу, зібрану в акуратну гульку на потилиці. Толічка завжди на неї бурчить, але в присутності цієї жінки його обличчя світлішає і стає задоволеним, отже, йому вона теж подобається, хай і таємно.

Марічка принесла цукерки з лікером, які сама ж і виготовила – до всіх своїх чеснот вона ще й уміла варити шоколад.

– Привіт, Надюсю! Яка ти гарна, що й очей не відвести, а у вас, докторе Бау, вигляд ще загадковіший і принадніший, ніж завжди. Оце так чоловік, кажу я своїм друзям про вас, оце так особистість. Стільки досвіду, знань! Стільки пережити і залишитися таким молодим і бадьорим – це талант, докторе Бау. Правдивий талант. Толічко, що це в тебе за пір'інка на штанях?

Марічка стріпнула в Толічки зі штанів пір'інку, потиснула руку докторові, поцілувала Надьку в щоки, і здалося, що кімната враз сповнилася гамором, людом, гістьми... Наче ціла юрба щасливої усміхненої публіки увірвалася до вітальні Шистачків. Тому всім трьом захотілося посунутись, щоб звільнити Марічці місце. Вони сіли, щільно притиснувшись одне до одного на канапі, а Марічка показала на худенького хлопчину з великим масивним фотоапаратом у кутку, якого досі ніхто не помітив:

– Знайомтеся, синочок моєї подруги Олесі з універсаму, тієї, в якій я какао беру з-під прилавка, Олежик. Він фотограф. О, як ви гарно сидите, просто як для знімка. Олежику, сфотографуй. – І вже знову до них, наче по секрету: – Я його привела, бо думаю, у нас жодної картки разом, а треба ж мати пам'ятку, мало там що зі мною станеться, то я вирішила, що нехай приїде і зніме. Спершу вас трьох, потім Верону з доктором Бау, а потім нас із Толічкою...

На фотографії – двоє чоловіків: щасливий від можливості торкатися до пишного жіночого тіла, виструнчений, зібраний та поважний доктор Бау і знудьгований сутулуватий Толічка, що з'їхав униз, як торба з борошном, – лисина виблискує, чоло наморщене, він наче ухилиється від дружини, опершись на бильце канапи. А посередині, звабливо вигнувшись, щоб її великі груди здавались іще більшими, сидить Верона. Вона вагітна, та жоден із чоловіків про це не знає. Навіть доктор Бау – їхній сімейний лікар.

Жінка, яка не плаче

Чому героїня неодмінно має бути позитивна, думала Надька. Чому обов'язково скромна, а як хвалькувата, тоді що? Чому – працююча, якщо увесь прогрес створюють ліниві? Чому обов'язково любити Другу Світову, як найніжнішого коханця, і світу божого не бачити поза

тією перемогою, яку Надька ненавиділа, бо чого вона має обожнювати часи, коли її мало не вбили, і ту владу, яка погнала її в шахту? Надька не була працьовита, бо люто ненавиділа шахту, на якій колись довелося кайлувати, і якби її знову хтось надумав туди загнати, вона воліла би померти. Чесно, смерть краща за таке життя. Надька не була скромною, бо що означає бути скромною? Вмирати треба від скромності чи як? Чи чекати – скромно! – поки її згвалтують або вб'ють? Поки жива, треба все брати в свої руки і йти напролом. До біса скромність. Бо якби вона весь час канючила – мої ж ви солоденькі, сю-сю-сю, мої ж ви наймиліші, сю-сю-сю, – то всі солоденькі й наймиліші з голоду повмирали б чи просто вимерзли. Але ж ні. Не канючила. У той час, коли добрі родичі канючили, страждали, пили підсолену воду і були трудолюбиві – ох, уже ця підсолена вода, яка була їм у Сибіру за харч, Надька її на все життя напилася! – вона працювала, злилась, і пух сипався з усіх цих добреньких і солоденьких, аж поки солоня вода раз і назавжди опинилася в минулому. Звісно, про свої погляди на життя вона мовчала, мов риба, – вона ж не курка дурноверха, щоб людям довіряти. А тепер ось її чоловік, Толічка, закидає, що вона не позитивний персонаж із радянського кіно. «Скільки тих доріг у світі – ходити не переходити», – намагається Надька абстрагуватися від його голосу. А голос каже:

– Ти зрозумій, Надюсю, я втомився від твоїх постійних вистав, від цього вічного протиприродного цирку, коли ошаліла розмальована самка женеться за зграєю самців. Мені здається, що ось уже двадцять років я несу на спині важелезний тягар, який зветься дружиною. І той тягар дедалі важчає і важчає. Може, пора його скинути?

Толічка сидить на краю ліжка, у якому лежить Надька – без помади і пудри, без панчіх, у самій лише комбінації, – і її нога плавно розхитується, і ніжно заклично тремтить м'яке сальце на внутрішній частині стегна...

– Вгамуйся, старий. Хто сказав, що дружина-красуня – це легко? Зате тепер, – Надьчина нога чіпляє Толічку за голову і тягне до себе, – тепер біля тебе в ліжку я, а не якась розжиріла нудна баба, пропахла голубцями... Я...

Вона за вуха тягне його до себе, щоб продемонструвати, яка ж вона гарна зблизька, та чоловік виборсується і веде своєї:

– Ти нічогосінького не розумієш. Ти просто мене не чуєш, зациклена на своїй красі так, наче це твоє особисте досягнення... Може, нам пора розійтися? Я хочу жінку, яка дбає, любить, відчуває... Ти наче з глини виліплена... У мене мама померла, а ти наступного ж дня цирк із доктором Бау влаштовуєш, наче нічого не сталося. Ти на похороні сміялась і жартувала, наче на весіллі. Ти й сльози не зронила, а це вже непристойно! Я просто не можу з тобою більше жити...

Толічка сідає на підвіконня, обіймає свою лисіючу голову, і якийсь час вони обоє мовчать. Надька розглядає посивілий пушок його руського волосся навколо рожевої лисини, його

білі руки чистенького інтелігента – тепер він інженер, а ще недавно стояв на заводі за верстатом, стругав гвинти і про свою дружину Верону був геть іншої думки. «Ти в мене розумниця, – казав, – красуня, із будь-яким начальником домовишся, то домовся, щоб мене підвищили»... І вона, Надька, домовлялася. Саме тому, що вміла полювати на самця, наздоганяти його і перемагати. Тоді він не вважав, що це протиприродно. Ні. Він думав – яка ж вона у мене розумничка. А тепер, коли сидить у теплому кабінеті, коли життя склалося, коли вони отримали у Москві квартиру і телевізор купили і все налагодилося, він вирішив покапризувати. «Ну що ж, нехай вередує», – думає Надька. Побавиться, а тоді прийде до неї в ліжко і вже не вважатиме, що вона глиняна, а думатиме – як мені пощастило, що сплю з такою красунею. Щоб прискорити процес, вона скинула комбінацію, розтріпала волосся і знадливо облизала губи. Толічка дивиться зневажливо – теж мені, звабниця, думає. Погляд падає на подерті мізинці і великі пальці на ногах – не пальці, а криваве місиво.

– Це тобі нові туфлі так понатирали? – запитав зі співчуттям у голосі, та пригадавши, хто за ті туфлі доплачував, знову збайдужів до дружини та її закривавлених ніг.

– Нічого страшного, мені зовсім не боляче. Туфлі дуже красиві.

– Тобі ніколи не буває боляче, – зневажливо стискає рукою мізинець на її нозі, а Надька навіть не кривиться. Тоді Толічка вдягає штани, сорочку і в домашніх капцях іде до входних дверей.

– Ти куди? – біжить за ним здивована Надька, бо куди це можна йти у хатніх капцях? Надворі вже холодно, вересень.

– До Марічки. Нам потрібно розлучитися. Завтра повернуся, і ми це обговоримо.

– Розлучитись? Але я не можу бути розлученою! – гукає йому вслід Надька, потім вибігає як е, гола, на сходовий майданчик і кричить уже в порожнечу, бо він зайшов у ліфт і двері зачинилися: – Я ж красуня, красуні не розлучаються!!!

У коридорі холодно, вона стоїть боса на кахляній підлозі і здивовано дивиться на двері ліфта – не ждала такого. «Я ж гарна і доглянута, а таких не кидають, – думає Надька, – це якесь непорозуміння, сон... Пішов до Марічки, а вона ж геть сива. І губ не фарбує. Ще й пудрою не користується... Ха, налякав...»

По десятій. Надька замикає двері – якщо вночі повернеться, вона його не впустисть. Одягає халат і плентається на кухню – обережненько, бо роздерті мозолі на пальцях таки болять, просто нема чого стороннім розповідати, що там і де в неї болить, бо як сподобається комусь робити їй боляче, то вже не зупиниш. Люди – вони ж такі, садисти... Заварює чай і намагається осмислити те, що сталося. Толічка, мабуть, блефує, йому хочеться посваритися, помститися їй за вчорашне, от він і вирішив довести, що теж може

знайти іншу жінку... Але вона не вірить, бо то не жінка, а стара баба, її з Вероною і порівнювати нема чого. Щиросерда хіба що. Але щиросердість – це безумовна ознака дурості. А Верона і вродливіша, і молодша. Та що там! Верона – це Верона, а не якась там Марічка, що навіть убратися нормально не вміє і працює вихователькою у дитячому садку. Натомість Надька – секретарка, відповідальна особа, можна сказати, їй і хабаріносять, і компліменти роблять, і навіть у закордонні відрядження шеф із собою бере. Вона була і в Естонії, і в Грузії... Одним словом, уся ця історія з розлученням звичайнісінький блеф. Посидить годинку, покавує, поскаржиться сусідці, яка Надька зрадлива, знадлива і пихата, а потім пів на дванадцяту буде тут як тут – вибачатиметься. Упреться своєю рожевою лисиною Надьці в живіт і так стоятиме – на колінах, інакше вона йому не пробачить. Не якась там покинута, щоб просто так пробачати. Хай падає навколішки. Ось як вона вирішила. Задля цієї події припудрилася, напарфумилась і нафарбувала губи. Буде вродлива і неприступна, щоб знав, кого кидати.

Настала північ, а Толічки нема, потім перша, друга, третя година... Випите чергове горнятко чаю, червоні відбитки губ на порцеляні. На будинку навпроти червоний відбиток ранкової зірки. Потім будинок рожевіє, блідне, жовтіє, і зрештою Надьку і увесь світ заливає яскраве вересневе сонце. Понеділок, думає Надька. Толіцці на роботу, мусить прийти перевдягнутися – не піде ж він у хатніх капцях і спортивних штанях на роботу. П'є ще одне горнятко чаю. Чи він уже в Марічки на гардероб розжився? Її вікно на схід, тому сонце пече в очі. Очі печуть, сонце пече, серце пече, а вона не плаче. Нічого, скоро дванадцята, сонце перейде на будинок навпроти, і буде затінок. Верона сидітиме собі в затінку і питиме чай. Освіжила на губах помаду, пішла в туалет, запарила новий чай. Прийде. Точно прийде. Він мусить прийти, інакше й бути не може. Он, навпроти, за своїми вікнами, живуть щасливі сім'ї, під нею живе щаслива сім'я, над нею живе щаслива сім'я. І вони з Толічкою – щаслива сім'я серед решти щасливих сімей. І в них буде дитина. Прийде він, прийде. Прийде на ніч. Сидить спершу в сутінках, далі в темряві. Світла не вмикає. Надьці не потрібне світло. Губи вже не підфарбовує. Ніч, день і ще одну ніч не спить. Людині, яка не спить другу добу, світла не треба.

Ранкова зірка знову рожевіє на будинку навпроти. Доктор Бау казав, що саме в цей час, удосвіта, помирає найбільше людей. Саме в цей час.

І Надька, міцно зціпивши губи, збирає у валізку найнеобхідніший одяг – якщо він її собі не поверне, якщо він її не знайде, то саме тепер, удосвіта, помре їхня любов.

Бо вона не хоче через місяць, заповнюючи якусь анкету, у графі «сімейний стан» писати «розлучена». Бо вона не хоче, щоб через місяць, коли до неї приходитимуть шанувальники, їх ніхто більше шанувальниками не вважатиме, а щоб усі казали – проститутка, хахалів до себе водить... А вони приходитимуть, бо нащо ж тоді бути гарною, як не на те, щоб приходили шанувальники, іли твої тістечка і сохли від кохання, намагаючись кінчиками пальців торкнутися до твого халата. Бо вона не хоче жити покинутою матір'ю-одиначкою через якусь сиву бабу, що відбила її чоловіка. А саме зараз

Толічка спить із цією потворою, селючкою, із цією розжирілою свиноматкою, замість того, щоб цілувати Надьчине тіло, яке так щедро лежало б перед ним, розкинувшись на простирадлах усією своєю застиглою мовчазною красою.

Це треба відвернути, вирішує вона. За будь-яку ціну. Від цього треба втекти. Зібрати валізи, сісти на потяг і поїхати. Колись вона йому зізналась, що хотіла б повернутися на батьківщину, в Україну. Він сказав, що це все дурниці, нікуди вони зі столиці не поїдуть, бо треба геть дурними бути, щоб їхати звідси в провінцію. А Надька відповіла, що вона таки колись поїде, бо десь там має бути її родина.

Час їхати, бо скільки ще доріг треба обійти! А якщо не вирушити зараз, то коли? Найвдаліший час. Нехай спробує пожити без неї. Толічка повернеться в їхню квартиру, а дружини нема. Бо так і повинно бути, це вона його має покинути, а не він. Бо в кого більші можливості? У кого більше корисних знайомств? Хто красивіший, урешті-решт?

Ранок. У порожній квартирі Шистачків у кухні на столі стоїть немитий сервіз із відбитками її губ.

Ранок. На пероні вокзалу з маленькою валізкою стоїть Надька. Вона не збирається залишатися на батьківщині надовго. Толічка здогадається, де її треба шукати, і знайде – серед рідних Надьчиних боліт, серед теплих хат, серед люблячих родичів – і забере назад. То нащо набирати багато речей? І в цей момент, із маленькою валізкою, на пероні, де зупинився поїзд Москва – Київ, її сфотографували – стоїть біля самісінької колії, одна нога звисає, наче жінка от-от стрибне під поїзд, три чверті обличчя, світлі підведені очі дивляться в кадр, а на губах чи то усмішка, чи то гримаса плачу, тільки сліз нема, обличчя сухе, гарне і біле від пудри. Знімок зробив фотохудожник, із яким Надька розговорила на вокзалі. Він теж іде в Україну, у Москві був на екскурсії, відвідав мавзолей, Красну площу і покатався на метро. Потім вони сидітимуть поруч у вагоні, і жінка розповідатиме йому сумну історію з розлученням, а він здивовано вигукне:

– Надіє Павлівно, ви така сильна жінка, що я від вас просто у захваті. Справді. Жодної сльозинки, ви й разу не заплакали.

Звісно, його захоплення стосується не так історії, як Надьчиних грудей, що погойдуються – чух-чух – у викоті блузки. Надька від спеки розстібнула гудзик – чух-чух...

А Надька здивовано думатиме: «І нащо ото людям плакати? Мішки під очима, синці, зморшки... Добре, що я не вмію цього робити. Добре, що мені не боляче».

Потім їй стане дуже сумно, і вона гадатиме – шукатиме її чоловік чи не шукатиме? І коли він її нарешті знайде? Коли? Надька вийде з купе, бо їй стане раптом дуже гаряче, відчинить у туалеті вікно і вистромить голову в темряву. Там пахнутиме згарищами, сухим листям і вологим торфом. Вона знову подумає – і чому це я ніколи не плачу? Чому навіть

тоді, коли розриваюся від почуттів, – не плачу?

Десь попереду на неї чекає Верона. Скільки тих доріг...

Вітер вив усю осінь, наче він був вовком і наче три місяці світила повня. Мама саме носила його в животі – вона сама собі нагадувала кенгуру, але намагалася про це не думати, бо думати і без цього було про що. Наприклад, про ніжність, якої їй бракувало в стосунках із чоловіком, про зверхність, яку щоранку на неї виливала свекруха – відром холодної води, горнятком гарячої кави, кільцями цигаркового диму, випущеного з рота повз язик. А також про те, що така вона, ціна успіху, якого прагнула мама.

У маминому животі йому було не те, щоб геть не комфортно, але дуже вже хотілося назовні, на свободу...

Мама хотіла заміж за багатого і вийшла, тож мала б бути щасливою. Тато зненавидів маму – і за її міцну партійну позицію, яка не дозволяла йому втекти, і за її затяте бажання монументально й велично влитися у міське життя з його звичками та цінностями, а найбільше ненавидів за те, що через неї втратив свою субтильну, густо розмальовану білявку-офіціантку, яка все в житті відчувала напрочуд «ніжно та делікатно», називала себе «тонкою душею» і любила приймати подарунки золотом або хутром. Вона вже й удома в них поводитись, як господиня, і маму його називала свекрухою, хоч та вперто відповідала їй прізвиськом «эта твоя»... І тут раптом, як грім серед ясного неба, до нього приїздить розповніла від сидячого способу життя, розпашіла секретарка райради і ставить перед фактом – партія звеліла женитися.

Батько ненавидів і дитину, і жінку. Він думав – ці дві істоти, які поки що мають вигляд однієї, позбавили його свободи. Вони увірвались у його життя застарілою літньою любовною історією, про яку й згадувати не хотілося, – сінокіс, дебела дівчина з безмежним мокрим ротом і далеке перегавкування псів. Він потім сунув п'яний по багнюці – у тому селі помії виливали на дорогу, тому там весь час чвакало болото, – його світлі модні штани були забрьохані до колін, і він, наліганий – господи, якою ж згубною буває пиятика! – блює на порозі чиеїсь хати і не певен, чи тут ночує, чи деінде! Отака була любовна історія.

А мама... Мама розкошувала тепер у міській квартирі, потягувалася на тахті, вставала пізно, лягала – пізно, робила темний манікюр і планувала, як вона тепер житиме, – на широку ногу, бо в неї нога таки справді широка. Заживе... Вона їла багато копченого сиру, пила багато солодкої води з бульбашками – от що любить, то любить. Їй казали, вагітним такого їсти не можна. А вона лише відмахувалася – нічого тій дитині не буде.

Тому ще в маминому животі, ще зародком, йому хотілося втекти, і він час від часу робив такі спроби, та його зупиняли ліками, тож доводилося і далі сидіти в материній утробі та

мріяти про свободу.

Дід тримає на руках кішку

Вона прийшла з ранньої осені, з іскристого туману, із солодких пахощів сухого зілля – зі старими фотоальбомами в сумці, з поламаною навпіл мовою – половина російської, половина української, зі знешкодженою бомбою своїх спогадів, із фальшивою білизною щік – жінка до діда. Без баби дід Надьці ніким не доводився, а Надька доводилася дідові бабиною племінницею.

– Василь Степанович Макарчук? А я племінниця вашої дружини. Поживу до зими у вас, – каже вона, роздивляючись дорідний макарчуківський ніс, що в його роду передавався чоловікам через покоління, від діда до внука.

– Поживете у мене? Тобто... Як би то... – дідові аж у роті пересохло. Він не звик, що хтось хоче в нього жити. Та ще й жінка, яку він про себе назвав «улічниця», бо хіба порядні баби її віку таке на себе одягають? – Моя хата не пристосована... Тут вам село, а не хтозна що...

У велетенські ніздрі йому б'є запах парфумів.

– А може б, ви у Дуньки Воропаїхи пожили? У неї всі начальники ночують, – заступає їй вхід до подвір'я. – Вона моїй бабі далека родичка.

Надька не зважає і йде собі далі. А Макарчук тим часом згадує, що у нього підлога не помита, рушники аж чорні, а вікна заліплені здохлими мухами. Сидно.

– То, може, до Дуньки... – веде своєї і біжить слідом за незнайомкою, ледь встигаючи.

– Не знаю ніякої Дуньки.

– А мене хіба знаєте, пані?

– Тітка Тетяна Макарчук прислала листи і посилки. Заочно знаю.

Не встиг дід оговтатися, а вона вже в хаті. Туфлі ідуть по мокрій брудній підлозі, хапається за діда, і вони на якийсь час стають єдиною чотириновою істотою, що намагається втримати рівновагу. «Який сором», – думає дід, намагаючись утримати вдвічі більшу за себе Надьку на ногах. «Що за нечупара, цей дід Макарчук, – роздратовано думає Надька, – і мені що, тепер тут жити?»

Кілька годин тому вона зійшла на перон маленької залізничної станції районного центру. Світла осінь, як чиста сторінка, айстри, дим, листя і мрії... Отак Надька повернулася на батьківщину. Весь у квітниках вокзал, пізні чорнобривці, туалетне жасминове мило в поїзді. Вона заходить у привокзальне кафе, щоб поснідати і розпитати, о котрій годині в її рідне село їдять автобуси. Виявляється, ще годину треба чекати, тому вона сідає біля вікна і трохи гидливо п'є чай із лимоном. Перед нею – переповнена недопалками попільниця, яку ніхто не міняє, за вікном – провінціали зі своєю дикою говіркою і кукурікання півнів посеред міста... Столи з червоними серветками, горнятка з сірої глини, бідно і несмачно, – це світ людей, які приручили півнів, думає Надька.

– У кожному курнику має бути лише один півень, якщо буде два, то битимуться, або ж один із них піде в сусідський курник. Краще, коли один, – розповідає сільська жіночка своїй напарниці – вони несуть на вокзал відра з грибами, і Надька вихопила це речення з розмови, наче продовження своїх думок, – вона любить, коли б'ються півні.

Панчохи зі стрілкою, туфлі на високих підборах, спідниця до коліна і червоні губи під капелюшом. Вона привертає до себе увагу – незвична, елегантна і чужа. «Хто ти, Надько, для них усіх?» – запитує вона себе, бо рішучість потрохи відступає. Емоції, які гнали жінку в такий далекий світ, поволі вщухають. Вона не думає, що це надовго, думає, що десь до січня, коли Толічка по неї приїде, щоб разом святкувати Новий рік, адже з ким його зустрінеш, із тим і проживеш, а він, напевно ж, хоче прожити з нею. А якщо не зараз, то потім, то все одно захоче, бо кинути Надьку на день – це одне, але жити без неї все життя – то інше. «Він не зможе, – думає, – наздожене, схопить за рукав і притисне до свого живота, її, Верону».

Макарчукове життя схоже на сни – із порожніми сторінками розмитих дощем листів від померлих. І ось одного дня в ці сни приходить Надька. Вона стоїть на гожих струнких ніжках, узутих у якісь геть нереальні високі туфлі з ліліями. Ворушить губами, як риба, що розмовляє з іншими рибами, та її мови він почути не вміє – глухий. Підходить ближче, щоб розчути, скидає з голови кашкет, щоб не заважав уважніше слухати. А та вже й замовкла, тільки клацає рівненькими нігтями по лакованій сумці – вона ніколи не любила довгих яскравих манікюрів, бо вважала, що вони підкреслюють зморшки на руках. Вона прийшла у дідове життя милою красунечкою з розвіяним шарфом, і на її обличчі не можна було прочитати віку.

«Хтозна, скільки їй, – думає собі дід Макарчук, – мала б бути старою і сивою, як дірявий човен, мусила б мати на дні повно піску і закам'янілих мушель. А подивишся – то хто його зна?»

Макарчук іще й не втямив, хто ця Надька, ще й не розібрав, як її звати, а вже внюхав своїм дзюбатим гачкуватим носом запах її вроди і подумав – подивимося, що то за фіфа. Вони п'ють чай із липи та звиробою – на веранді. Вона – бридливо, він – з апетитом. Із чорним

хлібом, помазаним медом. Вона виймає свій фотоальбом, він – фотографію померлої баби, дивляться. Що їм іще робити?

Лягають спати, двоє малознайомих родичів у різних кутках тісної темної хати, що пахне попелом. Дід Макарчук думає перед сном – нащо і звідки з'явилася в його житті ця жінка? Він прислухається до шарудіння її тонкого халата в смужку, до хлюпання води, і намагається вгадати, добра чи погана прикмета – оця Надька. Для нього вона залишається якийсь час лише прикметою, дороговказом долі, що він його ніяк не може прочитати.

А Надька вперше за ті роки, що відділяли її від дитинства, опиняється у старій сільській хаті, переділеній навпіл сіними, що пахне димом, мишами, старими кожухами і житнім хлібом. Вона не може збагнути, подобається їй тут чи ні. У напівсні пригадує далекі часи, коли вони з бабусею мешкали на околиці села, лягали спати разом із курми, а просиналися – з жайворонками. Бабуся казала, що рання пташечка зубці теребить, а пізня – очки. Надька їла немитий виноград, і на язичі вискакували прищі. Вечорами вона любила гуляти польовою дорогою – до зірок. Ідеш, було, по коліна в тумані, під ногами рипить мокра трава, у роззявлений від сміху рот залітають нічні комахи, вії молодого місяця вкриваються росою, загадково темніють мальви, коливають брилями кручені паничі, теплий вітер, пахучо зібраний у мильні бульбашки диму над будинками, печена капуста, звіробої, чебреці, ожини, жовті безсмертники – Надьчине життя тоді було сповнене насолод. Навіть пухирці на тілі від укусів комах не допікали, бо як же подобалося розчухувати їх до крові.

Але зараз усе змінилося. Їй здалося, що тут тісно і брудно.

І Надька, лягаючи під пухову важку перину, подумки слізно просить у Толічки – знайди мене якнайшвидше і поверни в тепло своєї турботи, на улюблену кухню, де так смачно пеклися тістечка та плітки...

Тихо і впевнено приходить зима. Надька, таємно від Макаrchука, хлипає в істериці на веранді – невже це і є тепер її життя? Сліз нема. Є спазми, а сліз нема. Над нею сушене свячене зілля з павуком на верхівці, під нею – чорне ткане рядно, за вікном – снігодош... Нейлонові колготки рвуться, волосся нефарбоване, але губи червоні і пудра досі не закінчилася... Мусить вона бути у формі чи ні?

Спершу зима – початок жовтня! – мете мокрим снігом, і Надька заламує з відчаю руки, бо туалет надворі, а криниця – аж у кінці подвір'я. Та найгірше, коли немає ванни, де можна поніжити своє тіло ялівцевим екстрактом, а потім, розпашіле і гаряче, помастити кремом і пірнути в ліжко до Толічки – золотою рибкою його бажань...

Потім негода остаточно замикає їх у темній хаті, а у діда Макарчука немає телевізора. Ще колись, коли сільські жінки вважали телевізори творінням диявола, його баба заприсяглася, що такої нечисті в її хаті не буде. І не було. Ні телевізора, ні телефону. Він живе в архаїчній оселі, далекий від цивілізації. Щасливим або нещасним його роблять тільки ті речі, які відбуваються з ним особисто. Лише на полиці, на покуті, висить велетенський білий радіоприймач з єдиною кнопкою, яка регулює все, що можна було в цьому приймачі відрегулювати. Макарчукові навіть на гадку не спадало його вмикати, а Надька як увімкнула, так і слухає безперервно. Радіо весь час балакає, тихенько та невиразно, і їй здається, наче хтось невпинно шурхоє фольгою.

Колись у сибірському містечку Кемерові, в якому мешкала Надька зі своїм «опікуном», радіо висіло на стовпі посеред вулиці. Одного разу навесні вона йшла кудись у справах – підстрибом, легко і зухвало. І ніс у ніс зустрілася зі своїм майбутнім чоловіком. Вона не знала, що це її майбутній чоловік, тому подивилася зневажливо на кілька весняних прищів на його носі, на порізане під час гоління лице, на вим'ятий комірчик сорочки, відчула запах господарського мила і подумала: «Який неприємний чоловік». А він запросив Надьку танцювати. Притиснув до себе так, що вона бачила лише смужки на його сірувато-безбарвних чоловічках і відчувала боляче свої груди на поверхні випраної господарським милом сорочки. І посеред вулиці, посеред блискучого сибірського неба, вона танцювала з майбутнім чоловіком під полонез Огінського. «Па-ба, па-ба, па-ба, па-ба-па, – думала Надька – па-па-ба-па, па-па-ба-па»... Небо в ті часи було велике й розлоге, воно ніде не починалося, ніде не закінчувалося, і дівчина думала, що земля – лише чорна хмаринка на небі, а якщо стрімко бігти, аж так, щоб вуха вловлювали мову трави, це буде політ над хмарами. І тоді Надька вперше збагнула, що має живе тріпотіння тіла, яке незбагненно хоче танцювати із цим чоловіком усе життя. І хоче, щоб танець проникав у її кров, у її судини, у її тіло і замовкав у розбухлій від емоцій голові полонезом Огінського.

Уже разом, після весілля, вони купили собі радіоприймач і переїхали в продувну, незатишну Москву, якої Надька ніколи не полюбила, попри крамниці, широкі вулиці та шанувальників. Одного разу вони святкували щось із друзями в ресторані, а потім пішли гуляти вдовж річки. Там пахло бризками і вітром. Вони обое почувалися молодими, п'яними і романтичними. Толічка, наспівуючи їхній улюблений полонез, повів Надьку танцювати.

– Па-ба, па-ба, па-ба, па-ба-па. Па-па-ба-па, па-па-ба-па, – співала Надька голосно, так голосно, що її спів чули човнярі і бармени, рибалки і риба.

– Па-ба, па-ба, па-ба, па-ба-па, – співала Надька посеред Москви, посеред життя, посеред щастя.

Відчувала запах цигарок, одеколону, чистий солоний запах найкоханішого в світі чоловіка. Відчувала свої груди на його сорочці як ніколи чітко, тепло, наче це вже були не груди, а

дві вогняні кулі. Її кроки відлунювали щастям. Вона весь цей час чекала на щастя, думала, що воно буде десь попереду, колись, потім. Вона хотіла мати шубу, кухонний комбайн і багато-багато всього, щасливого.

– Щастя вже, – любив повторювати доктор Бау, – щастя, любя моя Вероно, у цю мить. Те все, що попереду, – це мрія.

Хоча, якщо розібратися, то саме він і не вмів відчувати щастя вже, бо був одним із найбільших мрійників у Надьчиному житті.

А потім вона опинилася на батьківщині, там, де запах землі, готової до посіву, гостріший за парфуми. Де їй на сніданок дід Макарчук приносить варених раків, окунів, сомів і щук. Де вітри зривають електричні дроти зі стовпів, і їх тижнями не ремонтують, і в хатах світять гасовою лампою чи лойовою свічкою, а на свято – восковою. Де носять на головах не капелюшки, а кольорові салісохи і вовняні картаті пудьохи. Де вона спить взимку на розпареному житі, на печі...

Цієї зими від морозу тріскаються термометри. Макарчук спить у своїй вовчій шапці, а кішка Муха переселилась із хліва на піч. Двом односельцям відрізали пальці – одному на нозі, іншому – два пальці на правій руці, – вони відмерзли, коли ті поралися по господарству. Надька носить вовняні шкарпетки, сплетені ще бабою, надіває хатні окуляри на резиночках, щоб не злетіли, і читає районні газети. Слухає ламані дідові розповіді про життя їхньої сім'ї, про війну і полювання на вовків. Уранці вони разом ходять у крамницю по хліб, по халву, по плитки і по життя, якого так мало в сірих закутках хати, у темних закамарках – павучих апартаментах... Так думає Надька. Але найгірше, що життя в тих закапелках таки вирує, і ватагує там міль, павуки, миші, шашіль... Кого тільки немає по тих темних кутках, із яких Надьці хочеться втекти – Верона! – до блиску, до застіль, до музики, до моди, до парфумів, до Толічки...

Але можна втекти тільки в магазин, і вони йдуть утрюх. Дід – маленький і тонкий, Надька – дебела, з великими грудьми під великим пальтом, у своїх рудих супермодних чобітках. А позаду – Муха.

– Тобі оце б чоловіка знайти, – порекомендував якось Макарчук, розтираючи з морозу жовті долоні, які були схожі на в'язанку шнурків із вузликами. Вузлики – суглоби і тонкі-тонкі пальці поміж ними. Надька випростала спину, поворушила ніздрями і промовчала, бо її чекання на чоловіка зайшло в глухий кут.

І все-таки вона вірила, що Толічка по неї приїде. Вірила так самовіддано, що про жодного іншого чоловіка в її житті й мови не могло бути. Навіть про того, який клацнув зненацька фотоапаратом у крамниці – Боберко, – щоб сфоткати Надьку, – таку гарну і розпашілу з морозу, але вона безперервно рухалася, тому в кадр потрапив лише дід Макарчук зі своєю кішкою Мухою.

Тієї зими її забрали в лікарню – у Надьки почалась кровотеча. Вона стікала кров'ю півдня, і їй здалося – чи то від втрати крові, чи від бажання отримати нездійсненне, що Толічка стоїть поруч – заклопотаний, знервований, мацає їй пульс і витирає піт із чола. А коли вона прокинулась у лікарні – його вже не було. Надька так і не наважилася запитати в Макарчука, як було насправді. Їй хотілося зберегти ілюзію.

Немовля впало з рук акушерки й замовкло. Його підняли за ніжки, кілька разів вдарили по сідничках, а воно мовчало. Не синіло, а просто мовчало.

– Яка слухняна дитина з нього виросте! – захвилювалися медсестри від цієї мовчанки, яку годі було чимось прорвати. Не плаче, і все.

– Янгол, а не дитина, – схвально підтакував невропатолог, оглянувши мовчазне дитинча, бо після падіння його понесли до невропатолога.

Дали його мамі – мама саме смакувала улюблену солодку воду з бульбашками. Кинула:

– Ні, грудьми не годуватиму. Я вже й шоколад їла, ще алергія буде. Годуватиму сумішшю.

Отак його зустрів світ. Він довго лежав, закутаний у брудні пелюшки, напівголодний і забутий. І мабуть, дивувався своїм дитячим здивуванням, тим, що не запам'ятовується, але стає підмурівком життя, чому його не люблять, як решту дітей, чому не агукають над ним і не дзвенять брязкальцями, і чому не обсмоктують йому пустушки, яка впала долі, а відразу, з піском, пхають до рота. Мати втішалась омріяним містом, тахтою і манікюрницею, батько сумував за «витонченою душею», яка не довго сумувала після втрати нареченого і переїхала на утримання до партійного чиновника вищого рангу. Бабуся зневажливо казала, що чужих дітей бавити не збирається, а дідусь працював на них усіх. Час до часу в них з'являлася нянька, а потім непомітно зникала. І він мовчав, новонароджена дитина нелюбові...

Кастрати

Надька розлючена, дика, розкошлячена – по руці струменить кров від необережно видертої голки від крапельниці, у білій нічній сорочці з відкритим горлом, із якої під час бігу вистрибують груди, боса, бо не встигла взути тапки, така безвихідна лють її охопила, – біжить уздовж лікарняного коридору. Двері, двері, ще одні двері, далі двері... Господи,

скільки ж тих дверей, і на жодних не написали слова «хірург». За нею біжить медсестра – стара жіночка з варикозними ногами, їй би до пенсії доробити, а не скажених пацієнток переслідувати. Але біжить, бо в тої жінки вже розійшлися післяопераційні шви, і сорочка в крові. Кров тече по ногах, жінка безсило спирається на стіну і зсувається на підлогу – знеможена. Голосно хапає ротом повітря.

– Де хірург? – шепоче безсило.

Заплющує очі. Медсестра плеще її по щоках, бо хіба ж сама подужає таку пацієнтку затягти в ліжко? А пацієнтка вже зомліла. Медсестра втомлено хитає головою та йде шукати підмогу.

Сонце, як ваза, розбилося на безліч малесеньких скалок – гримнулось із розгону у вікно Надьчиної палати, рвонуло на повній швидкості, як невмійко-водій, і вони всі, знекровлені після операцій жінки, зажмурилися від його несподіваної зимової активності. Надворі стояв голий сухий грудень.

Вони всі мовчать – життя після наркозу схоже на конвульсії сну, от-от або заснеш, або помреш, або провалишся в гостру реальність звуків і безпліддя. Була, щоправда, жінка, яка після операції встромила руку під подушку, витягнула цукерку і зі смаком з'їла. А вже потім заснула. Кожна вдавала, що світу поза сном нема. Надька теж. Коли хтось починав розмову, вона відверталася до стіни і спала-марила, закутана у вовняну ковдру. Вона втратила дитину. Нічого особливого. Вона якось не звикла страждати. Вона подумала – все ще можна пережити, у неї попереду ще багато вагітностей. А потім медсестра випадково видала лікарську таємницю – хірург, добряче набравшись, вирізав Надьці обидві труби. Надьку взяла злість. Вона так розлютилася, що висмикнула крапельницю і побігла, щоб закатати хірургові істерику – падлюка, негідник, думала, позбавив її шансу пережити невдалу гру! Її, Верону! «Ух-х-х», – люто мріяла, як же вона йому помститься. Але її впіймали, поклали в ліжко і накололи снодійним – щоб не мстилась і не підривала авторитету лікарні.

Вона тоді подумала, що на світі є людина, яка могла б її вилікувати. Він знав її тіло, як своїх п'ять пальців, і завжди рятував, навіть тоді, коли здавалося, що порятунку немає. Він завжди їй прощав, навіть тоді, коли Надька вибрала іншого. Марк Альфредович Бау. У лікарні вона написала йому листа. Та відповіді не було і не було. «Невже він її забув?» – чудувалася Надька.

Врешті вона, приборкана, лежить у палаті серед решти жінок, і зі шматків кволих розмов про вічне будує свій новий світ. Без дітей.

– У нашій сім'ї всі щось колекціонували. Мій чоловік колекціонував марки та жетони, а

мама – кулінарні рецепти. Мій дід колекціонував сорти помідорів, мальви, кашкети і розповіді про полювання. У нього було двадцять п'ять кашкетів. Він їх розвісив у своїй хаті на цвяшках, як у музеї, – розповідає жінка Василина. Її потай називали Горпинівна – по матері, – бо її мати народжувала дітей від різних чоловіків, тому всіх її дітей називали в містечку Горпинівними чи Горпиновичами.

– Я навчилася колекціонувати адреси, – продовжує Василина. – Адреси на конвертах і в телефонних довідниках, адреси, які мені розповідають більше, ніж іншим.

Василина до всього мала ґрунтовний колекціонерський підхід. А сама збирала дивну колекцію – знайомих із різних міст та сіл. Коли світ одягав пухнасті пантофлі хурделиці і їхнє містечко скидалося на м'яку білу кицьку, Василина писала своїм вихлястим старомодним почерком довгі листи незнайомим адресатам. Замість книжок, що колись милували око своїми дорогими темними палітурками із тисненими золотом іменами авторів, у її книжковій шафі оселилася величенька колекція адресних довідників, що їй привозили знайомі з різних міст та райцентрів. Коли хтось кудись їхав, вона просила привезти їй телефонно-адресний довідник. І потім, коли старий, вимащений олією чи хною довідник, куплений у якогось букініста, опинявся у неї, Василина вибирала найкрасивішу, на її думку, адресу і писала листа. Іноді – отримувала відповіді. Відповідали їй переважно жінки та каліки. Вони писали про пенсії та інвалідні візки, про сморід каналізації та аромат першої аличі, яка розцвіла на їхній маленькій дачі з розграфленими клітинками майбутніх грядочок і металевою будкою під замок для реманенту. Вони писали про пекінесок, болонок, персидських котів та звичайних котів, яким в'язали платтячка і читали на ніч казки. Вони писали нерозбірливо і квапливо або великими акуратними буквами, якими пишуть підсліпуваті бабусі. Вони писали по-різному, і їхні почерки були для Василини обличчями, а папір – інтер'єром кімнат. Їхні адреси розповідали їй про брудні провулки міст, вищерблені тротуари і темні під'їзди, про сірий радянський посуд у їхніх кухнях і про запах варених сардельок, якими пропахли товсті розшаровані шпалери чи побілка на стінах, поцяткованих чорними крапочками. Коли вона розповідала про когось із них, то казала – мої друзі з такого ось міста. Іноді хтось із них помирав, і їй відписували про це чужими молодими почерками люди, які завжди поспішають і не мають часу на непотрібне листування.

Василина не могла народити дитину через кісту, яку їй періодично вирізали, а потім вона знову виростала, забарвлювала жилки під очима у чорний колір, провокувала ріст елегантноі жіночої борідки чи тоненьких вусиків і надавала її голосові жирних чоловічих нот. Чоловік її покинув під час першої операції. Він тихесенько зник, щоб нічого не пояснювати, залишивши кілька старих сорочок і гострий запах одеколону «Шипр». Навіть на лікарняному ліжку вона писала листи, які були паралельним світом її мрій і сподівань – світом з оранжевими камінцями, що їх у дитинстві Василина збирала на луках і викладала навколо півоній, із теплим відчуттям власних рук, які пишуть, власного рота – її теплий рот із розгону наштовхувався на холодне перо фіолетової ручки, і губи фарбувалися чорнилом.

Іншій жінці вирізали щось, що гарно і поетично називалося міомою. Вона прийшла в лікарню із великим животом, сподіваючись, що вагітна, а з'ясувалося, що в неї не дитина, а міома. Вона працювала листоношею і жила з чоловіком-мовчуном, тому й сама навчилася мовчати. Вони могли не розмовляти тижнями. Її було звати Любою, і любов мала б стати за основу її життя. Може, та любов і була в неї, але називалася вона мовчанням. Люба ніколи не віддавала пенсій дітям своїх пенсіонерів – лише особисто в руки. Вона відчайдушно боролась із самотністю, але самотність поглинула її, як велетенська хвиля поглинає відчайдуха, який заплив далеко у штормове море.

У палаті вона теж мовчить. І любить усе мовчазне – листи, бо вони тримають свої таємниці в конвертах і не намагаються про них розповісти; любить свій великий фотоапарат «Зеніт» і жінок, які лежать із нею в одній палаті. Вона їх фотографує – жінок із сірими обличчями, із сумними поглядами в камеру й усмішками, що кажуть – а я ще нівроку, живу... Ця фотографія збереглась у Надьчиному альбомі. Вона назвала її «кастрати».

Надька отримує три речі в один день – роздруковані фотографії, виписку з лікарні та відповідь від доктора Бау. Пише його донька – Марк Альфредович помер і залишив Надії Павлівні у спадок трохи грошей, які вона й надсилає, а також свою колекцію книжок, але їх Надька отримає лише за особистої зустрічі.

Надька так розсердилася, аж закортіло щось розбити. Це ж треба тому докторові Бау так невчасно померти! Тепер мусить шукати нового лікаря, а це ж так складно. Вона, закотивши рукави і розщібнувши верхнього гудзика, щоб нічого не заважало злитися, мчить до клятого хірурга, який своєю дурнуватою помилкою зруйнував їй життя. Вона дивиться йому в очі, пальцем націлившись у самісіньке серце, наступаючи на нього – каблучками, усім тілом, шипить:

– Вам... ще колись... відомщу... прокляну... знищу...

Уже хотіла було вчепитися нігтями йому в лице, але медсестра втримала її, тому Надька так і обвисла на білому лікарському плечі, б'ючись у безспізній істериці. Потім покірно ковтнула таблетку валер'янки.

Лікар сидить у своєму кутку сірий і знервований – перед Надькою в нього під ножом померла пацієнтка, тому він мусив випити, бо йому аж руки сіпалися від нервів, а медсестри йому запізно сказали, що в цієї жінки не позаматкова вагітність, а викидень, от він і... А потім якась інфекція, то змушений був і другу трубу... Він не навмисне. Він дуже втомився. Йому так важко жити. Хірургові очі заходяться слізьми, кінчики синюватих пальців тремтять, і він витягує з шухляди чвертку і ковтає рідину:

– Бачите, Надіє Павлівно, лише кілька крапель... Мое життя таке складне, що й не передати.

Надька виходить із лікарні, їй треба повертатися в село. Іде на автобусну зупинку біля вокзалу. На автобус іще рано. Знову заходить у кав'ярню із червоними серветками, п'є дешевий чай з лимоном. Усе, як у вересні. Тільки нема в неї однієї дрібнички, та вона і без неї запросто проживе. І нічого з нею не станеться, бо безліч людей живуть і не вмирають без цієї абищиці, яка зветься Надія. Кумедно, думає Надька, у Надії немає надії. Перш ніж сісти на автобус, ще довго милується довгими коліями і мокрими потягами, що ковзко, наче весняні потічки, течуть у незвідану далину людських доль. І раптом вирішує – навіть, якщо її Толічка так і не знайде, вона мусить сама влаштувати своє життя. Знайти роботу, оселитися в цьому місті.

Сімдесяті, Надьці сорок...

Хлопчик ріс відлюдьком. Не тому, що був нетовариським чи позбавленим дитячої допитливості, а тому, що майже ніколи не було навколо нього людей, із якими можна було б спілкуватися. Йому купували найдорожчі іграшки – усіляких монстриків і конструктори, але забороняли гратися з іншими дітьми, бо мама вважала, що вони йому заздять, а батько, що це все діти наркоманів і алкоголіків, не з такої хорошої сім'ї, як їхня, тож можуть навчити його поганого. Біднота – вона завжди біднота, дурна та брехлива, тому краще таких уникати. Іноді малий тікав від батьків до хлопчика, який бавився у піску перед сусідським будинком, сідав обережно на дерев'яний край пісочниці, щоб не «набратися всякого», і казав:

– Ти – біднота, твої батьки алкоголіки і наркомани, тому ти повинен подякувати, що я прийшов до тебе гратися. Подякуй, що я не побоявся набратися від тебе всякої зарази...

Після цих слів хлопчик його дубасив, і він чимдуж утікав додому і, розтираючи шмарклі та сльози, кричав:

– Ти мені просто заздриш, бо я з хорошої сім'ї...

Після невдалих походів у народ, він остаточно переконався, що його батьки кажуть правду – всі діти йому заздять і від них можна набратися поганого. Малий потайки заздрив щасливим бідним дітям, які бігали зграйками, а він натомість трощив із безсилої люті свої дорогі іграшки – ну чому він, із хорошої сім'ї, такий самотній? Колись мріяв був про тваринку, але бабуся – педантична суха напарфумована жіночка, яка була чи не єдиною російськомовною бабусею в їхньому містечку і дуже цим пишалася, бо не якась там хохлушка, а жінка породиста, культурна, розмовляє з пафосом і без угаву цитує Пушкіна, – сказала, що в усіх тварин глисти. І якщо малий гладитиме кошенят, цуценят чи, не доведи, Господи (вона аж сплюнула від огиди), мишу, то велетенські білі хробаки з'їдять його зсередини...

«Велетенські білі хробаки, велетенські білі хробаки»... — думав хлопчик і здригався від огиди. Коли одного разу до них на подвір'я заблукало, розпачливо нявкаючи, бездомне кошеня, він, не вагаючись, рушив на нього ровером, щоб розчавити білого величезного хробака ще до того, як він з'їсть його зсередини. Потім, коли батько, мама і навіть бабуся запитували, нащо ж він розчавив бідну кицю, хлопчик гордо відповів:

— Щоб білий хробак не з'їв мене зсередини.

Мама з жахом вигукнула:

— Та з нього ж виросте монстр...

Тато гидливо поморщився і кинув:

— Це все твої гени.

А бабуся похвалила:

— Маладец, мальчик, усвоїв урок. Тепер я могу бить спокійна — у тебе нікагда не будет глістов.

І малюк зашарівся від щастя, бо бабуся мала в їхній сім'ї найбільший авторитет і сама себе називала «сильной, умной женьщиной».

Іноді йому здавалося — як би було чудово порушити всі заборони, знехтувати сімейними забобонами і кинутися до тваринок, гладити їх і цілувати, таких зворушливих маленьких тваринок. Бігати з дітьми по вулиці й не боятися підхопити глисти чи матюки, бігати з повітряним змієм чи стріляти з уявного кулемета у фашистів — як це було б добре... Іноді він залазив у зарості флоксів на подвір'ї й дивився на птахів, — як вони літали і приземлялися, а потім знову злітали. Іноді він стежив, як вовтузяться у траві комахи, і думав, що світ не може бути такий загрозливий, як кажуть. Але потім іще раз усе обмірковував і вирішував, що таки дорослі знають краще, бо вони розумніші.

Іноді хлопчик спостерігав із-за паркана за біганиною однолітків, — як вони стріляють із уявної зброї, як падають «мертві» на пісок, а потім встають, обтрушуються і знову біжать. Як зустрічний вітер зафарбовує рум'янцем їхні щоки, скуйовджує волосся, а очам додає блиску. Він теж хотів бігти назустріч вітрові, тікаючи від уявного ворога з уявною зброєю. Але не міг, бо ж знав про всі загрози спілкування з дітьми. Тому з найновішими іграшками замикався у своїй стерильній кімнатці, де він був повелителем і міг робити геть усе — відламувати солдатикам руки, викручувати ноги, виколупувати лялькам очі. Він був не просто собі хлопчиком, який бавиться, він був хлопчиком, якому все можна. Він уявляв себе як на справжній війні. Там він був би героєм.

Старість і мармелад

– Ніколи, ніколи-ніколи-ніколи я не буду самотньою, – повторює двадцятидворічна Надька, сидючи в темному помешканні доктора Бау.

Вона вгніздилася з ногами, закутаними у вовняне покривало, на великому довоєнному дивані із круглими бильцями. Доктор Бау підсунувся до неї на чорному дзиглику від фортеп'яна і крутиться перед носом, відштовхуючись від підлоги довгими худими ногами. У ньому дивно поєднуються старість і хлопчакуватість.

– Я теж колись так казав, – сумно констатує Марк Альфредович.

Надька розглядає його непривабливу постать – худе обличчя з жовтими кінськими зубами, бруднувате волосся. «Та ясно, – думає жорстоке дівчисько, – такий, як він, не має шансів на любов». А Надька – то зовсім інша річ – біла, як перший сніг, а як зведе свої сірі, великі, у чорних віях, як у кожухах, очі, то людям аж плакати хочеться від такої краси, такої чистоти, такої ніжності... Їй навіть подружки кажуть: «Боже, яка ти ніжна, Надько, яка чиста, як перший пролісок». Бо вона таки ніжна, не те, що дехто. Закоплені примхливі губки – тільки цілуй. Такі красуні самотніми не бувають.

– Іноді людина вибирає самотність, якщо не може отримати бажаного, – філософує доктор Бау. На столі кипить самовар. Він розливає чай у горнятка – білі в сині квіточки. Одне дає Надьці.

Доктор Бау п'є чай із блюдечка у прикуску з варенням.

– Варення фей, – каже Марк Альфредович. До цього варення вона призвичаїться і їстиме аж до старості, – із дивовижного фрукту фейхоа.

– Щось ви прибріхуєте, докторе. Хіба може людина, в якій є вибір, обрати самотність? – Вона собі справді цього не уявляє. Надька думає – красуня отримує будь-кого.

Вона тоді лише познайомилася з Толічкою і вечорами бігала до нього на побачення, а доктор Бау випрошував поцілуночок, лише один малесенький поцілунок між чорним буфетом, що пахнув цвілим хлібом, і темно-вишневою стіною в темній кімнаті, яку вони називали «прихожа». Один малесенький поцілуночок, яким вона зраджує себе, бо не хоче, не любить, гидує – застоюною слиною, застоюним життям сибірського інтелектуала, але бере – бо може. Позаду шелестять лапами таргани – ніде ніколи потім вона не бачила

такого нашестя тарганів, як у помешканні доктора Бау. Здавалося, що те помешкання насправді належить тарганам, а доктор у них лише квартирується.

І от якихось двадцять п'ять років по тому – самотність, яку вона обрала.

Спершу Надьці здається – медом, мелісою, соломою і чорнобривцями пахне свобода. Коли приїздить із міста в село – у ніздрі б'є солодкий пронизливий подих літа, розніженої в променях першого сонця трави. Туман, концентрований біля землі, ближче до небес розчиняється у сяйві, сяйво заповнює світ, і в Надьки виникає непереможне відчуття свободи. Наче вона якась перепілка, що ось зараз чкурне в голосисту траву, молотитиме дзьобом насіння подорожника чи різухи, а далі, кугикаючи, злетить у височінь.

– Переспілка, – коментує Макарчук, коли вона ділиться з ним своїми міркуваннями.

«Ні, вона не переспілка, – думає Надька – вона спіла, налита соком, саме те, що треба». І морочить голову місцевому гультіпаці Боберкові. Спершу ненавмисне – по інерції, а далі – цілком свідомо. Бо вона ще не одну дівку за пояс заткне. То підійде впритул до нього – так, що відступитися нікуди, то така далека, наче з іншої галактики, то розкриється, що відвертіша буває тільки душа, то замкнеться на всі замки, обгородиться колючим дротом неприступності. Навмисне і не з добрих намірів крутить Надька Боберкові голову. Щоб не казали, що стара баба нікому не потрібна, щоб не думали, що її покинув чоловік. Щоб і не наважилися поспівчувати.

Не з добрих намірів, бо знає Надька, краще за всіх знає, що ніколи, за жодних обставин, навіть якщо їй померти доведеться від самотності, Боберко не стане їй потрібним.

Снився Надьці у ті часи сон: іде вона в автобусі кудись – до якоїсь школи чи до батьків, кудись, куди ніколи не їздила автобусом, бо такого транспорту в її далекому дитинстві не було. Їде вона автобусом, аж раптом до її спини тулиться якась загублена дитина – мама вийшла на попередній зупинці, двері зачинилися – і все, дитина біля неї. Треба їхати в зворотному напрямку і відвезти дитя мамі. Надька виходить. Але замість дороги опиняється на засніженій вулиці, чи то на засніженому мосту. Незнайоме їй місто, пізня ніч, транспорт уже не ходить, і вона блукає в лабіринтах холодних вулиць, чоботи по коліно в багнюці, розгублена – куди це вона заблукала, Надька? Як їй повернутися додому? У лабіринтах вулиць губиться дитина, місто стає незбагненне – пам'ятники, оранжереї, обеліски, будинки. Надька мерзне, губиться, загрузає в багnistій дорозі, нарешті безсило падає і прокидається. Це незнайоме місто сниться їй майже щоночі, воно мандрує з одного сну в інший, а прокинувшись, вона ще відчайдушніше пірнає у вир життя. Хоч іноді їй хочеться кричати – куди це вона заблукала, Надька?

Не зупинятися, навіть якщо боляче, не кричати, навіть якщо страшно, не озиратися, навіть якщо хочеться, бо перетворишся на соляний стовп. Ось вона, філософія Надьчиного життя... Все це гра, казав колись татусь, все лише гра, і життя, і смерть, а біль – це побічний ефект, який потрібно перетерпіти, зціпивши зуби, якщо ти хочеш залишитися у грі. Надька готова була терпіти все. Глибоко вдихнути, різко видихнути, стиснути діафрагму, щоб живіт здавався пласким, випнути груди, плечі трохи назад, лопатки наче крила до польоту, рот усміхається, зіниці розширюються, серце завмирає – ось вона до всього й готова.

Жіноче лібідо – це слабкість і довірливість. Хорошими матерями стають зазвичай за міцними спинами, а Надька мала найміцнішу з усіх, які вона знала, та сама собі за спину не станеш... Жіночність – це риса коханих, а її не кохали. Тому дитина не виросла б у її тілі, просто через гормональну несумісність долі та материнства. Ось як. Чи хотіла вона цю дитину? Хтозна. З часом вона навчилася не любити дітей. Їй було значно простіше їх ненавидіти, ніж любити – щоб не відчувати бідності свого тіла, яке не народжувало, і безглуздої округлості грудей, до яких не торкалися м'якенькі дитячі ясна, і щоб не плакати з туги за вимашченими малиновим варенням і шоколадом простирадлами та розмальованими стінами в під'їзді, на яких крізь сердечка та імена вона могла б розпізнати тріпотіння їхніх маленьких зухвалих почуттів, яким так страшно і шалено хочеться вирватися на поверхню.

Їй потім казали, що все це через травму – колись, у п'ятнадцять, привалило у шахті. Вона збрехала, що їй сімнадцять, щоб взяли на роботу, і їй там щось впало на голову, десть у районі гіпоталамуса, і почалися дивні зміни – вона перестала дорослішати. Зникли місячні й відновилися лише у двадцять два. А потім її малесенькі підліткові груди несподівано почали рости, і з запізненого підлітка вона стала жінкою-казкою – тонкостанна, пишногруда, стегниста. Єдиний побічний ефект цього вибуху – набряклі вени, вже з двадцяти п'яти вона мала варикоз. Казали, що в усьому винні гормони.

Надька не вірила. Навпаки, вона вважала своє тіло розумним і логічним. Колись, узимку, в Сибіру, вперше у житті поїхавши до міста, і містом цим було Кемерово, їй довелося пізно повертатися додому. Трохи підвіз приятель – Надька мала багато приятелів, бо скидалася на хлопчика, тому хлопці сприймали її за свою. Але додому не довів, тому пішла пішки. Зима була люта, думала, замерзне. Аж раптом Надьку почало лихоманити. Що далі вона йшла у тріскучому прозорому морозі, то дужче її лихоманило. Ту пішохідну прогулянку вона запам'ятала як потріскування кроків, нереальну близькість зірок – вони мигтіли просто перед її носом, водили хороводи, і вона вдихала морозяний пил, від якого злипалися ніздрі. Здавалося, навколо немає повітря, саме скло. Підійшовши до дому, вона була гаряча і червона. Її тітка, старша за Надьку на чотири роки, відразу побігла до медсестри за термометром, наче термометр – це ліки. Температура була під сорок... Вдома почався гвалт, усі стали на вуха – мала помирає, бо як така температура, то звісно, що помре. Але напившись теплої води із сіллю, вона солодко заснула і прокинулася

здорова. Хвороба не повернулась, а от людина на тій дорозі, якою Надька йшла додому, – замерзла. Якби її тоді не почало лихоманити, то замерзло б тіло. Лежала б вона тоді на узбіччі і дивилася крізь крижану паранджу на пронизливу порожнечу сибірської зими. Відтоді Надька вірила своєму тілові – воно знало, що робить. Воно знало, коли ставати гарячим, а коли холодним, коли коритися дії гормонів, а коли блокувати їх. Тому, якщо її тіло відмовилося народжувати дитину, – це на краще. Може, народився б каліка чи серійний убивця.

Сьогодні їй виповнилося шістдесят, а чоловік її досі не знайшов. Може, він неухважно слухав про її плани на майбутнє, а може, не досить добре знав про її рід, а може, розлюбив...

Життя Надії Павлівни Шистачок схоже на шкарпетку – протерте на п'ятці, воно трохи смердить черевиком, але вона і досі його носить. Її доля нагадує передвиборчу кампанію – начебто багатообіцяюча, а насправді – ніщо. І оте ніщо Надька навчилася любити, однак це не заважає їй мріяти про наступні вибори і про те, що життя зміниться в чарівний спосіб і їй не доведеться докладати до цього жодних зусиль. Однак наступні вибори ще не настали – дев'яносто третій рік! – а вона старіє... Роки псують її вроду і обмежують можливості.

І ось в один із останніх днів листопада вона стоїть на балконі, а внизу тонкий і граційний, як ластівка, йде юнак, недбало обкрутивши навколо шиї довгий шарф і запхнувши руки глибоко в кишені, щоб не померзли. Біля її будинку він зупиняється і дивиться вгору, просто на Надьку. Може, його зацікавила пісня, на якій хтось зациклився поверхом нижче, а може, він просто відчув на собі ностальгійний жіночий погляд.

Вона бачить у темряві бліде обличчя з гарною рівною лінією брів, самотню постать, легку руку, що вітально, білим капустяним метеликом, махає їй. Надька думає – боже, як солодко, люблю, коли так... Далі думає – здаля, мабуть, здаюся молодшою і красивішою, тому цей хлопчина сприйняв мене за молоду дівчину.

Він іде далі, трохи згорбившись від холоду і дихаючи собі в шарф. Поверхом нижче лунає сумна пісня про чиесь несправджене кохання і про очі, які сльозяться на вітрі. Щоб не чути пісні, Надька повертається в кімнату і зачиняє двері. Вона немов відчуває смерть. Їй шістдесят.

У кімнаті гамір – букініст Зеник навприсядки демонструє, як мавпи бігали за ним по клітці, коли він у зоопарку вирішив нагодувати тварин сиром. Анка, вчителька англійської, вдає із себе Зеника, бо якщо він мавпа, то вона – Зеник, і кладе йому в рота солодкі сирки із родзинками, а дід Макарчук весело потирає руки від задоволення. Ось вона – розвага. Йому подобається, коли люди імітують тварин. Йому взагалі подобаються тварини, він любить їхній запах, звуки, за допомогою яких вони спілкуються, любить користь, яку вони дають людині, а найбільше любить їх за те, що вони такі плавні, меланхолійні, ніжні,

вразливі і цілком залежні від волі людини. І навіть тварина, яку належатиме вбити, наприклад, свиня чи вівця, доки живе, любить тебе своєю тваринячою любов'ю, бо ти її годуєш й іноді поплескуєш по хребту. Дід Макарчук, коли йому треба було вбити якусь тварину, найчастіше приїздив до Надьки, аби худобинка не думала, що це він її вбиває. Щоб не знала. Щоб перед смертю бачила чиєсь інше лице і не розчаровувалася в своїй любові.

Вони стали її друзями відразу, відколи Надька переїхала в це місто. Букініст Зеник продавав помалу книжки доктора Бау, що їх таки переслала дочка Марка Альфредовича. Анка трохи закохана в Зеника, хоча й ретельно це приховує, бо хтозна чи вийде щось добре з тієї любові. Боберко – переїхав у місто, щоб бути ближче до неї...

Надька вже не Верона. Ніхто з тутешніх не знає тієї дитячої помилки. Вона для них – Надія Павлівна, зріла красуня, яка покинула чоловіка-пияка. Це вона вигадала. Не зізнаватися ж, що чоловік проміняв її на смачні сусідчині пироги. Надька вже дуже зріла, навіть, можна сказати, перестигла. Розм'якла, як грушка-падалка, може, десь навіть трохи підгнила, бо запах у Надьки тепер не той, що колись, і ноги, натерті до крові взуттям, так швидко не загоюються, і пальці іноді гниють – підвищений цукор. Старість диктує свої закони – квіткові парфуми, які вона так любила замолоду, замінили інші, з густими гострими ароматами. Щипчиками вона тепер вискубує не лише брови, а й волосинки на підборідді. Взуття носить м'яке, і підбори пониждали до шести сантиметрів. Але краса, що нею так пишалася, досі при ній – вона ніколи не плакала, тому під очима шкіра була майже пружна; ніколи не супилася, тому чоло було рівне і спокійне, як біле пшеничне тісто. Волосся стало трохи не таке чорне, бо густа чорнота підкреслювала б зморшки.

Авжеж, Надька нікому не сказала, що їй шістдесят, усі думають – 55, бо саме стільки свічок вона задмухала на торті, загадавши старе бажання – щоб Толічка її знайшов. А потім з жахом відчула, що, дмухаючи, задихалась, і в неї пришвидшено забилося серце. «Ні, я ще не така стара, щоб воно так калатало, – відкинула згубну думку Надька. – Це мені здалося. Я просто розхвилювалася». Дід Макарчук, щоправда, ніяк не второпав, як це їй може бути 55, якщо вже в сорок восьмому, коли розкуркулювали, їй було тринадцять. Щось не збігається. Але він мовчить – нащо псувати людині свято?

Свято було і так зіпсовано, бо раптом з'явилася сусідка Ганна Василівна, яку Надька дуже недолюблювала з багатьох причин, – колишній працівник КДБ, байдуже, що була лише секретаркою, заміжня жінка, та ще й прихильниця секти, яка практикує висмоктування енергії з дерев. Але найгірше те, що дамочка за старою звичкою в усе пхає свого носа, хоче знати всі подробиці Надьчиного життя. Коротше, хатній шпигун. Бо сусідка сміливо приходить у хату, нишпорить на тумбочці в коридорі і Надьці просто в очі каже, що вона ворог народу і дитина ворога народу... Якого саме народу вона, щоправда, не уточнює, але переконана, що на всіх таких ворогів іще знайдеться управа.

І оця ось змія заявляється в гості – з червоними гвоздиками, у червоній блузці, з

червоними губами стоїть попід руку з юнаком, який щойно проходив під вікнами. Юнак сором'язливо тупцяє при вході, Ганна Василівна виступає з привітальною промовою, що завершується нагадуванням:

– Ти, Надюсю, за світло минулого місяця не доплатила. Мені поштарка казала.

Юнак пояснює, що він не хотів у гості, та прийшов до бабусі, а бабуся сказала...

– У тебе, Надюсю, гості затрималися. Не забувай, якщо бенкет триватиме довше, ніж до дев'ятої, скликати нараду... вживати заходів... – говорить ніжненько Ганна Василівна, а її очі вишукують, до чого б іще причепитися.

Юнак зашарівся, бо не думав, що жінка, якій він легковажно помахав рукою, вже стара. Він так і сказав, тому настрої у Надьки погіршився.

– У тебе килим брудний, бачила, скільки на ньому плям?... У мене такого не буває. Якщо вже я кличу гостей, то в ідеально чисту квартиру, – зауважує Ганна Василівна. – А-а-а-а, – її обличчя аж засвітилося радістю, – поглянь, Надюсю, ти сусідів залила! У тебе повнісінька ванна води, з-під дверей тече...

Ганна Василівна, сяючи від щастя, біжить у ванну, та, на жаль, бачить там лише невеличку калюжку, – хтось нахлюпав, миючи руки. Згорбившись від розчарування, невтомна баберичить до гостей – Зеник-спекулянт, Анка-англійка – фіксує її розум. Треба запам'ятати, щоб потім усе розповісти, кому треба... Ага... Макаруч, дід сивий, його баба до церкви ходила... Ну-ну... Колись і на її вулиці буде свято, думає Ганна Василівна, і вона таки скличе нарешті збори мешканців і все вирішить... Що-що, а вирішувати вона любить.

Він би ніколи не заглядався, якби знав, що вона вже в літах, тому нехай вибачить Надія Павлівна, виправдовується тим часом хлопчина... І Надьці хочеться закатати істеричку – як це – «не заглядався»? Чи вона ж не красуня? Трохи перестигла, але ж перестиглі груші чи банани значно смачніші за зелені.

Революційна Надьчина натура, зіпсований сусідкою настрої – усе зібралося до купи, і замість істерички вона раптом, несподівано для себе, починає плести тонку павутину флірту. Так, жартома, щоб забути про сусідку, щоб розвіяти своє обурення і щоб довести – вона не стара. Щоби її червоніють від азарту, серце б'ється швидше, рухи від люті стають плавні та ніжні. Лагідна лютя, так називав цей стан доктор Бау. Він казав, що це стан хижих тварин перед нападом. Вони розслабляються, бо лише так здатні бути максимально прудкими й точними... Так кішка бавиться з мишею, ніжно і люто. Тому Надька глибоко вдихає, розслабляє плечі, лопатки – як крила, шия довга, груди вперед, підходить до хлопчини майже впритул, щоб він роздивився її блискуче, шовковисте і живе волосся – не якась там фарбована пакля, і запитує:

– Ти хто?

– Я – Осип Гречка, – відповідає він і справді зауважує її волосся. Воно блищить, кучерявиться, і хлопець ледь стримується, щоб не помацати, таке воно ніжне. А потім, коли жінка відводить скляне свердло прозорого погляду, роздивляється всю і розуміє, яка ж вона все-таки гарна у напівморозі коридору.

– Гречка... Люблю стрибати в гречку, – і Надька раптом присувається грудьми до його куртки так близько, аж він сахається, але позаду – стіна. Жінка так і стоїть мовчки, наче в хаті більше немає де стати, а він зашарівся, зніяковів і не знає, що робити з цією немолодою пані...

У неї кругле біле обличчя з темними тінями під очима, рухливе – на кожне слово своя мімічна зморщечка, воно живе кожною своєю жилкою і складочкою. Кожна думка та емоція пробігає, наче кінокадр на білій стіні. А ще вона пускає бісики. Гречка подумав був, що жінка прислухається до розмови в кімнаті, аж вона раптом глип – на нього... І знову стоїть собі, байдужісінька.

Осип Гречка, притиснутий її грудьми до стіни, роздивляється красиве обличчя жінки, яка прохромилла його шпилькою свого холодного іскристого погляду.

– Я роззуюсь... – каже він, щоб якось утекти з-під цього погляду, і пробує нахилитися, та мимоволі наштовхується на губи, що легенько ковзають йому до рота, а потім, наче нічого не сталося, даленіють:

– Ви, Ганно Василівно, проходите, торт поїсте. У мене тут гості і ніякого потопу...

А Надька думає – і як це було на неї та й не задивитися? Задивлятиметься, ще й як задивлятиметься. І Осип Гречка справді задивляється, бо ніяк не второпав, чи це йому баба в коханки набивалася, чи що... І рот у неї мармеладом пахне. Та більше йому не випало з нею ні поговорити, ні поглядом зустрітися. Навпроти за столом сидить далека, весела і досі вродлива жінка, яка допіру так пахла йому мармеладом. Згодом Осип Гречка голосно каже, що йому вже пора, а вона й не глянула, наче його і на світі не існувало.

Надька, підстаркувата красуня з печаткою полатаного безталанного життя у погляді, подумала – ото б усі пліткували, якби в мене молоденький залицяльник з'явився. Вона любить подратувати поважних матусь порядних сімейств, які при плиті та за чоловіковою спиною вік відвікували і не мали інших розваг, ніж розсівшись перед будинком із плетивом своїх безконечних шарфів, обговорювати її, мовляв, і вдягається не за віком, і фліртує, наче молода, та й, урешті-решт, нема вже чого цій єврейці тут швендяти, пора на історичну батьківщину. Насправді вона не була єврейкою, але ретельно це приховувала. Бо євреями зазвичай називають людей, яким заздять, – успішних і мудрих. Тому ці чутки піднімали її у власних очах, свідчили, що навіть у шістдесят вона може заткнути за пояс

цих матусь, безпорадних перед власними комплексами. Надьці тільки й треба, щоб про неї пліткували. «Хай знають», – думає. Від людських побрехеньок вона розквітає, виструнчується і молодшає, навіть золоті персні на пальцях блищать яскравіше, і вона солодко мружиться від запаху людського поголосу, мов кицька, внюхавши смажену курятину.

Бо як не плітувати про таку цікаву авантюрну людину, в якій два імені – Надія та Верона? Взяти хоча б дідка зі смугастою торбою, який щотижня до неї навідується, а потім вони напиваються вдвох у кнайпі, наче найкращі друзі, і вертаються додому, хитаючись, немов дві сухі гілки на дереві з опалим листям. І неодмінно десь у темній простоволосій ночі їх підстерігає погляд ласих до пересудів кумась.

І саме тоді, коли вона на піку захоплення собою уявляє, які немилосердні плітки рознесе завтра Ганна Василівна про те, що Надька фліртувала з її внуком, коли вона, окрилена думкою, що Верона повертається із забуття, несе до чаю мармелад, Зеник фотографує її з тацею в руках і з поглядом, яким вона вдивляється у мрії, – зі стертою помадою та осипаною на комір темно-фіолетової сукні пудрою.

Через тиждень він приносить їй готові світлини, на яких стара жінка тримає тацю з мармеладом.

...Перед ним у затінку соснового лісу стояв чоловік, обперши собі на ногу велосипед, і його тінь була схожа на сім тонконогих комарів, розташованих у такій послідовності, що там, де закінчувалась тінь першого, розпочиналась тінь наступного. Червоний стиглий глід підкреслював рудизну волосся, і на тлі темно-зеленого хвойного лісу чоловік палав, як свічка.

Руденький худий чоловічок із непомірно довгою шиєю і сузір'ям вологих прищів на підборідді накачував велосипедну камеру. До багажника було прикріплено ванночку для немовлят, на кермі висіла велика продуктова торба, в якій, схоже, були якісь пляшки. На чоловікові була дешева брезентова куртка, що додавала йому віку, та масивні квадратні черевики – у таких сільські хлопчакі люблять ходити по багнюці. На голові в рудого була в'язана смугаста шапка, схожа на велетенський вовняний засіб для безпечного сексу.

– Добрий день, – привітався він, усміхнувшись на диво білими зубами.

«Де в такому здихлякові взялося стільки кальцію?»

– Може, підкинете мене до перехрестя, бо ровером ще дуже довго їхати. А від перехрестя я – миттю. Мене дружина з новонародженою дитинкою чекають.

«Ще чого», – подумав, тамуючи лют.

– Нам у місті ще не увімкнули опалення, то я дружину перевіз на село – там тепла піч, не померзнуть. І щодня їжджу туди після роботи ровером, – розповідав рудий однотонним хрипкуватим беземоційним голосом.

«Погань. Огидна балакуча погань», – подумав він.

– То що, допоможете добратись? Я сам із Яблуньки, там мої батьки живуть, – продовжував гомоніти чоловічок, ігноруючи холодну осінню мжичку, таку сприятливу для розвитку гнійних процесів та паличок Коха.

Рудяк мав непропорційно великі руки з набряклими від важкої роботи венами, вузькі, але м'язисті – і це ще більше дратувало – плечі.

– То як, підвезете? – нарешті рудий прищавий чоловічок накачав камеру. – Бо як ні, то бувайте. Уже поночіє.

І тоді він сів у свою тачку, розвернувся, щоб лобове скло дивилося просто на маленького чоловічка, і на повній швидкості рвонув на нього. Навколо шумів ліс, листя зграями мчало під колеса, кружляло хвилями на вітрі, гостро пахло глицею, гілки зі стиглим глодом схилялися над дорогою – червоні краплі плодів, червоні краплі крові...

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/pavl-na-pulu/krasa-scho-ne-ryatu/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.